

**ВСТАНОВЛЕННЯ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ  
В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ**

Фізична особа виступає одним з основних та первинних суб'єктів міжнародного приватного права. Серед фізичних осіб, що є учасниками міжнародних недержавних відносин з іноземним елементом розрізняють іноземних громадян, біпатридів а також апатридів. Правосуб'єктність фізичної особи розкривається через поняття правоздатності та дієздатності. У поняття «дієздатність» вкладають здатність фізичної особи своїми діями набувати цивільні права та створювати цивільні обов'язки [1, с. 83-84]. У переважній більшості держав цивільна дієздатність фізичних осіб, що є суб'єктами міжнародного права, встановлюється відповідно до їх особистого закону. Як правило, повна дієздатність настає з досягненням індивідом певного віку, який варіюється від 18 до 21 року, в залежності від законодавства певної держави. В Україні згідно з ч. 1 ст. 34 ЦКУ повну цивільну дієздатність має фізична особа, що досягла вісімнадцяти років, тобто повноліття. Аналогічно з Україною встановлюють вік настання повної дієздатності Білорусь (ст. 20 ЦКБ), Франція (ст. 388 ЦКФ), Італія (ст. 2 ЦК), Польща (ст. 11 ЦКРП), Росія (ст. 21 ЦКРФ) [2, с. 100], також Данія, Німеччина, Нідерланди, Швеція, Фінляндія та низка інших держав світу. Натомість Алжир (ст. 40 ЦКА) визначає нижню межу, з якої особа стає повністю дієздатною у віці 19 років. З 20 років отримують повну цивільну дієздатність громадяни Японії (ст. 4 ЦКЯ), Нової Зеландії (Age of Majority Act 1970) та ін. Однією з держав, в законодавстві якої закріплено найвищий вік настання повної дієздатності 21 рік, є ОАЕ (ст. 85, the UAE Civil Code). Проте зараз можемо спостерігати загальний тренд до зменшення віку набуття повної цивільної дієздатності, зокрема у країнах, де він є вищим вісімнадцяти років. Наприклад в Англії [2, с. 100], згідно із Законом про реформу сімейного права 1969 року, вік набуття дієздатності був зменшений з 21 до 18 років. Японія також активно впроваджує реформи, згідно з якими вік набуття фізичною особою повної цивільної дієздатності буде зменшений на 2 роки (до 18 р.). Проте законодавствами держав світу також передбачені і певні винятки із загального правила, з урахуванням яких дієздатність може бути набута передчасно. Насамперед, це реєстрація шлюбу, укладення трудового договору, підприємницька діяльність [1, с. 84]. Проте тут можуть виникати колізії, адже ці умови не є однаковими для усіх держав.

Поряд з проблемою набуття цивільної дієздатності у міжнародному приватному праві стоїть проблема її обмеження та визнання фізичної особи недієздатною. В національних правових системах встановлюються підстави, за наявності яких фізична особа може бути обмежена або позбавлена дієздатності. Проте, не у всіх державах ці підстави є єдиними, відрізнятися може також процедура оголошення фізичних осіб недієздатними чи такими, що наділені обмеженою дієздатністю. Зокрема, німецьке законодавство вказує, що особа, яка є у стані патологічного психічного розладу, який унеможливує вільне волевиявлення, є позбавленою дієздатності, за умови, якщо вказані обставини не носять тимчасового характеру [2, с. 102]. Аналогічний принцип закріплений в Австрійському Цивільному Уложенні та ЦК Швейцарії. Згідно зі ст. 15-16 Цивільного кодексу Польщі, обмежену дієздатність мають неповнолітні, яким виповнилося 13 років, а також особи, частково позбавлені дієздатності внаслідок психічного захворювання, розумової відсталості або іншого психічного розладу, зокрема через алкоголізм або наркоманію, якщо стан цієї особи не дає достатніх підстав для повного позбавлення дієздатності, але ця особа потребує допомоги для ведення своїх справ. Над особою, частково позбавленою дієздатності, у такому випадку встановлюється опіку як форму захисту осіб з психічними розладами замінено різними видами підтримки у прийнятті самостійних рішень. Як результат, людина з психічними розладами зберігає свої права та самостійно, користуючись підтримкою довірених осіб, вирішує, як краще вчинити у певній ситуації. В українському законодавстві положення про обмеження цивільної дієздатності та визнання фізичної особи недієздатною закріплені в ст. 36 та 39 ЦКУ відповідно.

Отже, держави, що належать до різних правових сімей, по-різному підходять до проблеми встановлення дієздатності фізичної особи. В той час, коли різниця між умовами набуття фізичною особою повної цивільної дієздатності, що закріплені в законодавствах різних держав, не є надто суттєвою, умови обмеження цивільної дієздатності та визнання фізичної особи недієздатною мають значні відмінності та у різних законодавствах трактуються кардинально по-іншому. Це, в свою чергу, часто стає підставою для колізій у міжнародному приватному праві.

### ***Список використаних джерел***

1. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право : підручник. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ : Атіка, 2005. С. 78–87.

2. Varul P., Avi A., Kivisild T. Restrictions on Active Legal Capacity. С. 99–105. URL: [https://juridicainternational.eu/public/pdf/ji\\_2004\\_IX\\_99.pdf](https://juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2004_IX_99.pdf) (дата звернення: 06.11.2021).
3. Цивільний кодекс України: станом на 16 серпня 2021 року. Київ : Алерта, 2021. С. 13–15.

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Малига В. А.*

## **КАРПЕНКО ЮЛІА ОЛЕКСАНДРІВНА**

Львівський національний університет імені Івана Франка

### **ОБХІД ЗАКОНУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ**

У міжнародному приватному праві (далі – МПрП) існує коло питань, які постійно привертають до себе увагу науковців. Одне з них – «обхід закону». Через розширення різного роду зв'язків між державами, посилення міграційних процесів, концепція «обходу закону» є особливо актуальною в контексті визначення обсягу національного та зарубіжного законодавства, застосовуваного до врегулювання міжнародних приватноправових відносин. У зв'язку з цим виникає потреба дослідити сутність концепції «обходу закону» як окремої категорії МПрП, встановити основні причини застосування цього механізму та його наслідки. Концепція «обходу закону», незважаючи на її давнє походження (вона відома ще з часів римського права) та юридичну недосконалість, є настільки своєрідною та багатопланою, що підвищений науковий інтерес до цього питання стає цілком зрозумілим. Її дослідженню присвятила свої праці низка вчених, зокрема Є.Д. Боярський, В.В. Балдинюк, А.І. Муранов, В.В. Кудашкін, Л.А. Лунц, В.І. Кисіль, А.С. Довгерт, Є.О. Крутій та інші.

Існують різні позиції щодо того, є обхід закону специфічним явищем колізійного права чи поняттям, пов'язаним з матеріальними нормами. На думку А.С. Довгерта, очевидною є недоречність застосування цього терміна у сфері матеріально-правових відносин, оскільки там він може означати порушення закону [1, с. 235]. Також не існує єдиного підходу до обходу закону в контексті правомірності (неправомірності) цих дій. На думку А.І. Муранова, концепція «обходу закону» пропонує наступний незвичний підхід: мовляв, крім законних і незаконних дій потрібно виділяти в особливу групу ще й дії в «обхід закону», тобто ті дії, які не порушують букву закону, але навмисно спрямовані на досягнення результату, який не узгоджується з цілями закону [2, с. 67]. Тож перший підхід полягає в тому,